

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

'Een Theatrum van Representatie?' : Aartshertog Ferdinand van Oostenrijk stadhouder in Praag tussen 1547 en 1567

Simons, M.

Publication date
2009

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Simons, M. (2009). *'Een Theatrum van Representatie?' : Aartshertog Ferdinand van Oostenrijk stadhouder in Praag tussen 1547 en 1567.*

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Voorwoord

Het kleine figuurtje op het omslag stelt de 16de-eeuwer aartshertog Ferdinand II van Oostenrijk voor, de hoofdrolspeler in dit boek. Hij werd vernoemd naar zijn vader, die daarom hier verder Ferdinand I zal heten. De omslagvoorstelling met de strak blauwe lucht is ontleend aan de decoratie van een griffeldoosje. Het geborduurde omslag van dit doosje dat op de achterkant van dit boek is afgebeeld, toont de initialen AF: koning Ferdinand I en van diens vrouw koningin Anna. Op vier leitjes die ook in het omslag zitten zijn nu nog aantekeningen zichtbaar, in het handschrift van de Boheemse koning zelf.

Dit object, de leitjes en de voorstelling op het doosje staan symbool voor het onderzoek dat in dit proefschrift is samengevat. Want in eerste instantie lijkt de voorstelling onder de helder blauwe lucht zonneklaar. Hier is een deel van de Praagse Burcht zichtbaar. En als er zelfs leitjes met 16de-eeuwse teksten bewaard zijn, dan moeten er toch tal van bronnen zijn over de koninklijke residentie, over de Praagse Burcht? Bronnen over de witte toren, versierd met een zonnewijzer en over de overdekte brug die de toren met het gebouw ernaast verbindt. En wat is er op de achtergrond verder van deze Burcht te zien?

Ik ga ervan uit dat hier een deel van het zogenaamde Westelijke paleis te zien is, waar aartshertog Ferdinand II moet hebben gewoond. Maar of de maker hier gestreefd heeft naar een nauwkeurige weergave van de locatie is zeer de vraag. Hoe het paleis er van deze kant af uitzag, is verder nergens meer vastgelegd en ook over het interieur zijn geen bronnen.

De tekening van een opengewerkt gebouw die op de torenmuur is ingezet, verwijst symbolisch naar de inhoud van dit boek. Want hoewel slot Stern dat hier is getekend, nog wel bijna ongeschonden in een park op enkele kilometers van de Burcht staat, is dit gebouw, dat onder aartshertog Ferdinand werd gebouwd, alleen in haar uniciteit te beschrijven. Over de functie van dit opmerkelijk vormgegeven gebouw is niets meer vastgelegd.

En dan de aartshertog zelf? Hij is hier niet voor niets zo klein en gemanipuleerd tussen de muren van het kasteel geplaatst. Ik koos voor een uitsnede van een tekening waarop aartshertog Ferdinand II in een van zijn harnassen is weergegeven. Want harnassen speelden een grote rol in zijn leven en in zijn verzamelingen. In Praag en misschien zelfs wel in of bij het Westelijk paleis moet hij zijn wapenverzamelingen en harnassen hebben bewaard. Als een ouderwets geharnaste ridder vermaakte de aartshertog

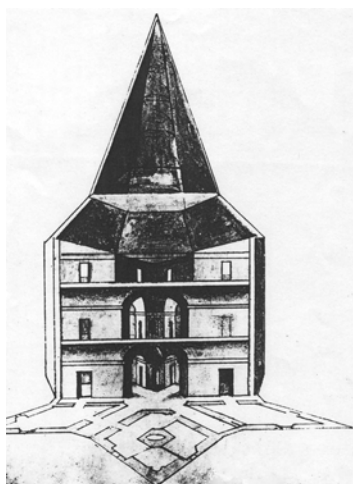
V 001

V 002

V 003

V 004

de Boheemse adel tijdens toernooien en feesten. Maar voor de Europese geschiedenis is deze aartshertog van klein formaat, hij figureerde nooit op internationale podia als vertegenwoordiger van zijn vader, een van de machtigste mannen van de 16de eeuw. De Praagse steden en de Burcht waren tijdens het stadhouderschap niet het centrum van Habsburgse representatie, zoveel zal uit het volgende duidelijk worden.

Ik ben in 1990 in Praag met dit onderzoek begonnen, onder de geweldige stimulans van Blanka Ernest en de collega's van het Kunsthistorisch Instituut van de Academie voor Wetenschappen in Praag. Zij introduceerden mij in de nog lastig toegankelijke archieven, waar sleutels al jaren niet waren omgedraaid en zij vroegen me mee te werken aan de voorbereiding van *Rudolf II and Prague*, een grote tentoonstelling die in 1997 op vijf locaties zou openen.

Ook Stern was in dit project betrokken, maar werd helaas nooit ingericht met de verzamelingen van aartshertog Ferdinand II. Daarvoor was toen door de restauraties geen ruimte. Wellicht kan deze tentoonstelling er ooit nog eens komen.

Behalve in Praag werd ik ook in Wenen in archieven, in de Österreichische National Bibliothek en in de Hofburg bij de Waffensammlungen van het Kunsthistorisches Museum bijzonder hartelijk ontvangen en tijdens alle latere bezoeken, met tussenpozen van vele jaren, werd steeds met dezelfde energie meegedacht en gesteund. In beide steden was zelfs altijd een tijdelijk bureau om aan te werken. Ik stel het daarom bijzonder op prijs dat als vertegenwoordigers van deze grote groep collega's, Luboš Konečný uit Praag en Karl Vocelka uit Wenen lid zijn van de beoordelingscommissie.

Ver van de Habsburgse hofcultuur, maar ook aan een eigen bureau, in het Kunsthistorisch Instituut in Amsterdam ondervond ik steun en stimulans van wel drie promotoren, ten eerste van Robert Scheller, die, hoewel allang met emeritaat, toch lid is van de commissie. Later kreeg ik ook veel steun van Eric Jan Sluijter en co-promotor Peter Eversmann. De drie andere leden van de commissie, Bram Kempers, Bob van de Boogert en Lex Bosman hebben zich ook in de onderzoeks- of in de schrijffase op belangrijke momenten stimulerend en geïnteresseerd getoond.

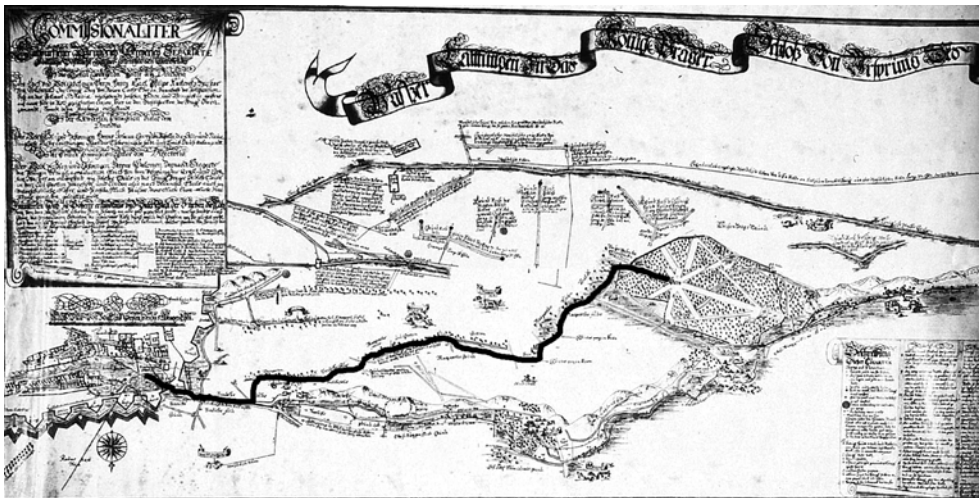
Hessel Miedema was lang geleden eerste lezer van mijn pogingen om Stern te duiden en heeft ook de voorliggende versie met dezelfde bijzondere aandacht van commentaar voorzien.

V 005

Natuurlijk ben ik ook en zelfs op heel veel andere manieren gesteund bij het voltooien van dit Theatrum dat geen Theatrum is. Nanda de Groot gaf met bijzondere toewijding redactionele aanwijzingen en zorgde voor de vormgeving en de kwaliteit van de lang niet altijd even scherp aangeleverde voorstellingen.

Als ik met heel veel theatrale woorden alle anderen ook bij name noem, wordt deze tekst te lang en daarom aan allen: heel veel dank!

V 006